

ПЕДАГОГІКА

УДК 316.614-05

Тетяна Комісаренко

Умань (Україна)

ГЕНДЕРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація

У статті проаналізовано основні поняття «стать» та «гендер». Представлено і висвітлено проблему формування статевої ролі, статевої свідомості та статево-рольової соціалізації. Охарактеризовано гендерні характеристики, які суспільство очікує від хлопчика чи дівчинки.

Ключові слова: стать, гендер, гендерні ролі, гендерна рівність, гендерні стереотипи.

Abstract

In the article the main terms “sex” and “gender” are analyzed. The problem of forming sexual role, sexual consciousness and gender-role socialization are introduced. The gender characteristics that society expects from a boy or a girl are characterized.

Key words: sex, gender, gender roles, gender equality, gender stereotypes.

Між поняттями «стать» і «гендер» є дещо спільне, але й багато відмінного. Обидва поняття стосуються людини. Але, якщо стать є і у деяких рослин і тварин, то гендер – ані до рослин, ані тварин жодного стосунку не має. Стать – це біологічний фактор, який розмежовує два біологічних вида: чоловіка та жінку. У свою чергу, поняття «гендер» стосується характеристики людини з точки зору суспільства, тобто це соціальний стан.

Слово «гендерний» стосується не чоловіка чи жінки, а понять чоловічий (маскулінний) і жіночий (фемінний). Іншими словами, мова йде про якості або характеристики, які суспільство приписує кожній статі. Люди народжуються жіночої чи чоловічої статі, але бути жінками або чоловіками вони навчаються в результаті виховання, вимог, очікувань суспільства та

оточуючих людей. Як бачимо, гендерні характеристики – це та поведінка, яку суспільство очікує від хлопчика чи дівчинки, заздалегідь приписуючи їм ті чи інші ролі. Хоча не секрет, що є й дівчатка, що чудово вміють грати у футбол, і хлопці, які займаються танцями.

Окрім того, існує ще три таких поняття як *гендерні ролі*, *гендерні стереотипи* і *гендерна рівність*.

Гендерні ролі – манера поведінки й мислення людини, які формуються завдяки оточенню в якому вона росте і виховується. Сім'я, школа, ЗМІ, Інтернет, музика і фільми не тільки впливають на формування у людини гендерних ролей, але і сприяють збереженню та передачі *гендерних стереотипів*.

Поняття «*гендерний*» по-різному сприймається як в рамках однієї культури, так і у різних культурах. Наприклад, якщо кілька століть тому європейські жінки, здебільшого, були домогосподарками і могли приймати рішення, які стосуються лише внутрішнього розпорядку, облаштування будинку й виховання дітей, то від чоловіка очікувалося, що він відповідає за утримання сім'ї. На даному етапі ролі чоловіків і жінок багато у чому зрівнялися. Наприклад, значно більша кількість європейських і американських чоловіків беруть відпустку по догляду за новонародженою дитиною, а дружина тим часом забезпечує дохід для родини. Тим не менш, у східних країнах ці традиційні гендерні ролі майже не змінювалися.

На сьогоднішній день поняття «*гендер*» ще у процесі вивчення та дебатів. Але найважливіше, на що варто звернути увагу, це факт – кожна людина, незалежно від статі, має рівні права на прояв своїх емоцій, реалізацію потенціалу і таланту, право на однаковий рівень оплати за виконання рівноцінної роботи, а також на однаково шанобливе ставлення, тобто, – на гендерну рівність.

Гендерна рівність – це коли чоловікам та жінкам надаються рівні можливості та участь у усіх сферах громадського та приватного життя. Це не

означає, що обидві статі є однаковими, а швидше – що вони рівні у правах та гідності.

Суспільство при формуванні статевої ролі і статевої свідомості орієнтується у вихованні на стандарти фемінність - маскулінність, при цьому толерантно ставиться до маскулінної поведінки дівчинки, але засуджує феміністичну поведінку хлопчика. Джерела гендерного конфлікту лежать у дитинстві. Так, дівчинки-спортсменки, що займаються чоловічими видами спорту, у сім разів частіше мають чоловічу спрямованість дитячих ігор, у 15 разів частіше бувають лідерами в компанії хлопчиків.

Статеворольова соціалізація супроводжується протягом усього життя людини, тільки з дорослішанням росте самостійність у виборі цінностей і орієнтирів. У деяких ситуаціях люди можуть переживати гендерну ресоціалізацію, тобто руйнування раніше прийнятих цінностей та засвоєння нових моделей поведінки.

Головна роль у гендерному вихованні належить освітньо-виховним установам. Дитина проходить через низку установ, утворених суспільством: дошкільні, середні, вищі навчальні заклади, позанавчальні заклади (центри, клуби, бібліотеки) та установи культури. На шкільні роки дитини припадає основний період формування гендерної культури, громадянських цінностей, самоусвідомлення себе чоловіком або жінкою.

Важлива роль у формуванні гендерних цінностей належить сімейному вихованню. Саме у родині у світогляді молодої людини формуються базові уявлення щодо поняття чоловічого і жіночого. Батькам необхідна певна установка на цілеспрямоване гендерне виховання своєї дитини, усвідомлення високої відповідальності за підготовку юнака або дівчини. Вони можуть використовувати сучасний педагогічний досвід, підтримуючи співробітництво із навчальною установою, учителями, слухати спеціальні лекції, читати літературу. Тільки за таких умов можливе формування у молодої людини гендерної чуйності і культури.

На становлення гендерної свідомості впливають суспільні (неурядові), молодіжні, жіночі, правозахисні організації, засоби масової інформації, пропагуючи ідеї рівності, публікуючи відповідні матеріали, випускаючи навчальні телепередачі.

Велику допомогу у досягненні гендерної рівності надають різноманітні благодійні організації і фонди, підтримуючи організацію конкурсів, семінарів, тренінгів, надаючи гранти для розробки науково-методичних матеріалів, посібників, підручників, фінансової підтримки публікацій.

Протягом всієї історії людства можна помітити таке собі протиставлення чоловіка і жінки, яке стосується не тільки біологічних особливостей, а й відмінностей в соціальних відносинах, правах, обов'язках та інших аспектах життя. Лише чоловіки мали право керувати тим чи іншим народом чи країною, навчатися та працювати, голосувати чи балотуватися на виборах, мати приватну власність тощо. Відходячи від стереотипів, зараз важко уявити світ без активної ролі жінок в усіх сферах діяльності, в тому числі і в освіті. Зокрема, все ширшою стає думка, що на тлі скорочення чисельності та старіння населення є по суті лише дві можливості мобілізації людського ресурсу у розвиток освіти – ширше залучення до наукової діяльності молоді та сприяння участі і просуванню наукової кар'єри жінок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Місце та роль жінок у вікторіанському суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://history.org.ua/LiberUA/ZalZhSP_2016/ZalZhSP_2016.pdf.
2. Гендерна соціалізація особистості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1660/>.
3. Гендер та стать [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://teenslive.info/obshhenie-ua/stat-chi-gender>.
4. Гендер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a-z-gender.net/ua/%D2%91ender.html>.

Комісаренко Тетяна Михайлівна – викладач кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; тел. 0964174141; komisarenko.tanya@i.ua; сертифікат: ТАК; про конференцію дізналась від колег.